

2. Nikolaienko V. I. (Red.). (2013). Istoriiia Ukrainy: Konspekt lektsii dlia inozemnykh studentiv. Kharkiv: NTU «KhPI». 73.
3. Volobuieva I. V. (2014) Osoblyvosti navchannia inozemnykh studentiv na pidhotovchykh fakultetakh. Pedahohika ta psykholohiia. 45. 3-13. их технологій для вимірювання навчальних досягнень іноземних студентів.

УДК 316.346.32-053.6

Наталя Григорівна Грабар,

доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін,

Державний біотехнологічний університет

orcid.org/0000-0002-5120-0382

АЛЬТЕРНАТИВА ДИСЦИПЛІНАРНИХ КУРСІВ

СОЦІАЛЬНО-МОЛОДІЖНОГО ВЕКТОРА

Natalia Hryhorivna Grabar,

Doctor of Science in Social Communications, docent, Professor of UNESCO

UNESCO «Philosophy of human communication» social and humanitarian

disciplines, State Biotechnology University, (SBTU)

orcid.org/0000-0002-5120-0382

AN ALTERNATIVE TO THE DISCIPLINARY COURSES OF THE

SOCIAL AND YOUTH VECTOR

Анотація. У статті розглянуто молодь, як соціально-демографічну групу та підкреслено її значимість у суспільному житті. Зазначено, що досліджуючи молодіжні проблеми, неможливо залишатися на позиціях констатації позитивних чи негативних факторі життєдіяльності молодого покоління. Наголошено на доцільності практикувати курс дисципліни

«Соціологія молоді» для студентів спеціальності 054 «Соціологія», а також для інших студентів за вибором.

Ключові слова: молодь, студенти, соціалізація, соціологія молоді.

Abstract. The article examines youth as a socio-demographic group and emphasizes its significance in social life. It is noted that when investigating youth problems, it is impossible to remain on the position of ascertaining positive or negative factors in the life of the young generation. Emphasis is placed on the expediency of practicing the course of the discipline "Sociology of Youth" for students of the specialty 054 "Sociology", as well as for other students by choice.

Key words: youth, students, socialization, sociology of youth.

Вивчення проблем життєдіяльності молоді, її соціального становлення, участі у суспільному житті перебувають у центрі уваги науковців. Як відомо, молоде покоління – це активна, енергійна та перспективна частина населення. Відповідно до соціологічних уявлень, саме молодь є тією силою, яка має значний потенційний ресурс і за певних соціальних обставин швидко орієнтується та ініціює пошук виходу із складних ситуацій.

Науковці схильні до дискусії визначення поняття «молодь» [1] та встановлення її вікових меж. У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року (та його доповненні у 2004 р.) вікові межі молодого покоління зазнали подовження. Відповідно до даного закону «...молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 35 років...» [2].

Як особлива когорта населення, «...молодь характеризується не лише віковими межами, а й місцем, котре вона посідає в соціальній структурі суспільства, особливостями соціального становлення і розвитку. Це, з одного боку, відрізняє молодь від інших вікових соціальних груп суспільства, а з іншого – дає їй змогу об'єктивно посідати цілком своєрідне місце і відігравати певну роль в усіх сферах життєдіяльності» [3, с. 64].

Звичайно, державна молодіжна політика відображає позицію держави до цієї спільноти, створює необхідні умови, гарантії для соціального становлення і розвитку молодого покоління. Завжди викликала зацікавленість Щорічна доповідь Президентіві України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (остання за 2019 рік).

Проблемам державної молодіжної політики, питанням громадського молодіжного руху присвячені праці: В. Бебика, В. Вербиця, І. Гайвановича, Ю. Галабурди, М. Головатого, В. Головенька, В. Криворученко, Ю. Криворучка, М. Перепелиці, Н. Паніної та ін. Приділяється увага особливостям становлення молодіжного ринку праці в дослідженнях українських вчених: С. Злупко, М. Долішній, О. Лаврук, О. Яременко та ін. Взагалі соціально-економічні проблеми праці та зайнятості, молодіжного безробіття висвітлюються багатьма дослідниками. На зазначені аспекти працевлаштування звертають увагу також правознавці, зокрема С. Вишновецька, О. Коваленко, Р. Шабанов та ін. С. Нечипоренко в монографічному дослідженні акцентує увагу на шлюбно-сімейній ситуації в Україні, перспективах розвитку державної підтримки молодих сімей [4]. Патріотичну складову молодого покоління досліджували І. Бех, Н. Чорна та інші.

Мета статті: обґрунтувати необхідність викладання навчального курсу «Соціологія молоді» для студентів спеціальності 054 «Соціологія» як обов'язкової освітньої компоненти, а також у якості вибіркової дисципліни для студентів як гуманітарного, так й технічного напрямів освіти.

Молодь піддається впливам усіма найбільш значущими процесами й факторами, які зумовлюють соціальні процеси. Нині вони все більше усвідомлюють себе громадянами нової України з досить високими показниками патріотизму. Якщо до війни з росією молодь не завжди була здатна виокремити свої соціальні проблеми за ступенем важливості, то саме зараз відчутні прояви самовідданості, відчуття обов'язку, героїзму. В такі часи випробувань процес соціалізації пришвидшується у формуванні

соціальних якостей, цінностей, знань, навичок, умінь. Цей фактор відбивається на життєвій позиції молодих людей.

В даний час, попри воєнний стан, молодь ініціює та бере участь в різноманітних проєктах, про що зазначається в соціальних мережах. Молодіжними, дитячими та студентським громадськими об'єднаннями проводиться значна робота по залученню до підтримки України своїх міжнародних партнерів. Зокрема, у рамках Плану дій Ради Європи для України на 2023-2026 рр. Рада Європи наразі реалізує проєкт(и) щодо молодіжної політики та молодіжної роботи в Україні. (<https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine>).

Дослідження серед молоді Івано-Франківської громади ініціювала та реалізує громадська організація «Між Іншим» разом з Карпатським інститутом аналітики «FrankoLytic» у партнерстві з Молодіжною радою при міськраді та департаментом молодіжної політики та спорту. В Івано-Франківській громаді вивчають, як молодь оцінює дії місцевого самоврядування та чи готова до прийняття управлінських рішень. Також у фокусі дослідження «Зробимо молодь гучнішою!» аналізують готовність до волонтерської діяльності та зручні канали комунікації для молоді. (<https://suspilne.media/364652-v-ivano-frankivskij-gromadi-doslidzuut-ak-molod-osinue-dii-vladi/>).

В рамках програми «EU4Youth», яка реалізується за підтримки Європейської комісії відбувся цікавий захід у якому взяли участь представники молоді Харкова та інших регіонів України, зокрема, з Івано-Франківська, Хмельницького, Ірпеня та ін. Також в режимі онлайн до зустрічі долучилися учасники з Німеччини, Швеції, Польщі та Англії. В рамках реалізації проєкту «Policy Labs» було заплановано проведення трьох консультацій. Раніше заходи пройшли в Одесі та Івано-Франківську. У Харкові ж відбулася заключна зустріч, під час якої учасники, враховуючи попередні напрацювання, обговорили можливі кроки та дії щодо розвитку молодіжної політики в умовах повномасштабного вторгнення та в період

відновлення України. Зазначено, що Європейська комісія продовжує реалізацію проєкту «Дорожні карти залучення молоді». Харків увійшов до трійки міст України, які беруть у ньому участь. (<https://www.city.kharkiv.ua/uk/news/-53073.html>).

На регіональному рівні проводяться соціологічні дослідження, що мають відношення до молоді. Так, Рівненська обласна бібліотека проводить анкетування про молодь та їхні вподобання у книгах. Наголошується, що результати дослідження допоможуть краще зрозуміти попит тематики книг. Відповідно фонди бібліотеки будуть поповнюватися кращими сучасними книгами. (<https://horyn.info/news/u-rivnomu-doslidzhuyut-shho-chytaye-molod/>).

Окрім позитивних факторів, в молодіжному соціально-демографічному середовищі проблемні питання залишаються і на даний час (наркоманія, токсикоманія, булінг, алкоголізм, прояви девіантної поведінки та інші негативні явища).

Задля усунення проблемних факторів варто популяризувати серед молоді знання про ціннісні орієнтації, соціальні орієнтири в усіх сферах життєдіяльності, морально-психологічні установки в особливих випадках тощо. Виникла необхідність впроваджувати дисципліни, що досліджували б молодь, зокрема М. Головатий, Н. Черниш, Ю. Волкова схильні до «Соціології молоді», інший дослідник В. Павловський пропонує «Ювенологію» як комплексну інтегративну науку про молодь; В. Головенько «Юнологію» – науку, що займається вивченням молоді та її фундацій. Безперечно, всі ці наукові дисципліни спрямовані на вивчення різноманітних особливостей молоді.

Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціогуманітарних дисциплін Державного біотехнологічного університету з цього року на спеціальності 054 «Соціологія» для студентів 2 курсу РВО «Бакалавр» вводить курс навчальної дисципліни «Соціологія молоді».

Мета курсу «Соціологія молоді» полягає в здобутті студентами знань про предмет і завдання дисципліни, про роль та місце молоді в соціальному

розвитку суспільства; характеристики образу життя, ціннісних орієнтацій та системи цінностей молоді, їх сутність та особливості формування; вивчення життєвих планів молоді та визначення оптимальних умов їх реалізації; визначення морально-психологічної готовності до праці та до безробіття тощо. Основна ціль – ознайомити студентів і дати їм можливість проаналізувати та зрозуміти складний процес входження людини в соціальний організм суспільства.

Навчальна дисципліна «Соціологія молоді» складається із загальнотеоретичного розділу, де молодь розглядається як соціально-демографічна група, як специфічна соціальна спільнота та її сутнісні риси; спеціально-теоретичного, який розкриває специфіку молоді як соціально-демографічної групи, особливості її поведінки, вікові та соціально-психологічні характеристики, ціннісні орієнтації та потреби молоді. Семінарські заняття розвивають творчу самостійність студентів, зміцнюють їх інтерес до науки. Використовуються різні форми: розгорнута бесіда, доповіді на обрану тему, обговорення рефератів і творчих робіт, есе, які можуть набирати форми диспуту. Для активізації студентів обрано систему опонування, коли крім основного доповідача виступають опоненти.

Вивчаючи проблемні питання молодіжного середовища, неможливо обходитися лише констатуванням позитивних чи негативних фактів життєдіяльності молоді. Потрібен глибокий системний аналіз стану молоді, чим і покликана займатися соціологія молоді – галузь соціології, яка вивчає таку соціально-демографічну групу суспільства, як молодь. Вважаємо, що знання з курсу «Соціологія молоді» для студентів спеціальності 054 «Соціологія» також допоможуть в адаптації молодих фахівців до як дослідницької сфери або сфери управління людськими ресурсами, так й до соціальної роботи. На наш погляд ця дисципліна також буде допомагати досягти певних соціальних компетентностей для студентів інших гуманітарних напрямків, тому радимо розглянути необхідність її викладання на інших спеціальностях.

Література:

1. Грицай Ю. В. (2015). Складові, що визначають сутність поняття «молодь»: сучасні підходи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. Вип. 15 (1). С. 132-135.
2. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» із змінами від 23.03.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>
3. Карнаух А. (2005) Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні. Політичний менеджмент. – № 4 (13). С. 63-69
4. Нечипоренко С. В. (2011) Молодіжна сімейна політика в Україні : монографія. Умань: Н70 Видавець «Сочінський» 217 с.

References:

1. Gritsay Yu. V. (2015). SkladovI, scho viznachayut sutnIst ponyattya «molod» : suchasnl pIdhodi. Naukoviy vIisnik MIzhnarodnogo gumanItarnogo unIversitetu. SerIya : YurisprudentsIya. Vip. 15(1). S. 132-135.
2. Zakon UkraYini «Pro spriyannya sotsIalnomu stanovlennyyu ta rozvitku molodI v UkraYinI» Iz zmInami vId 23.03.2004
3. Karnauh A. (2005) Problemi molodIzhnoYi polItiki v suchasnlY UkraYinI. PolItichniy menedzhment. – # 4 (13). С. 63-69.
4. Nechiporenko S. V. (2011) MolodIzhna slmeyna polItika v UkraYinI : monografIya. Uman: N70 Vidavets «SochInskiy» 217 s.

УДК 37.378

Ірина Олексіївна Данченко,

док. пед. наук, доцент, професор кафедри ЮНЕСКО

«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін

Державний біотехнологічний університет, Харків